

فهرست

۷	.....	تقدیم
۲۱	.....	پیشگفتار
۲۹	.....	فصل اول:
۲۹	.....	تحول و نوآوری در اصول فقه
۴۱	.....	فصل دوم:
۴۱	.....	تأثیرگذاری و تأثیرپذیری علم اصول فقه
۴۱	.....	تأثیر فلسفه بر اصول
۴۲	.....	عوامل تأثیرپذیری
۴۵	.....	نتایج تأثیر فلسفه
۴۵	.....	ارتباط اصول فقه با منطق، کلام و ادبیات عرب
۵۱	.....	فصل سوم:
۵۱	.....	تاریخ علم اصول فقه
۵۲	.....	عصر پیامبر ﷺ
۵۴	.....	عصر خلفا

مشخصات فقه این دوره.....	۵۶
وضعیت علمی و دینی در قرن دوم.....	۶۴
تألیف در اصول فقه.....	۶۷
۱- طریقه اول: روش متكلمان.....	۶۹
۲- مکتب فقیهان یا روش حنفیه.....	۷۰
وضعیت دینی و علمی در قرن سوم هجری	۷۱
وضعیت علمی و دینی در قرن چهارم.....	۷۲
اصولیان کرد در قرن چهارم.....	۷۵
بردیعی (۳۵۰ هـ م ۹۶۱ م).....	۷۵
ابوبکر ابهری مالکی (۹۰۱-۹۸۵ هـ ۲۸۹-۳۷۵ م).....	۷۶
ابوالقاسم صیمری شافعی (۳۸۶ هـ ۹۹۶ م).....	۷۷
وضعیت علمی و دینی در قرن پنجم هجری	۷۸
اصولیان کرد در قرن پنجم.....	۸۱
بزرگی‌نی (۱۰۹۳-۱۰۹۴ هـ ۴۰۹-۴۸۶ م).....	۸۱
قاضی ابوعلی حسن گورانی	۸۱
وضعیت علمی و دینی در قرن ششم هجری	۸۱
اصولیان کرد در قرن ششم	۸۴
شمس الائمه تاج الدین عبدالغفار بن لقمان بن محمد حنفی کردی	۸۴
ابونجیب سهروردی (۵۶۳ هـ).....	۸۴
ابوالفضائل عبدالرحیم زنجانی (۵۶۳ هـ).....	۸۵
ابوالعباس خضر اربیلی (۴۷۸-۵۶۷ هـ).....	۸۵
کمال الدین شهر زوری (۴۹۲-۵۷۲ هـ).....	۸۶
شهاب الدین سهروردی (۵۸۷ هـ).....	۸۶

فهرست/۱۱

٨٧	ابوعلى شاتانى (٥٩٩-٥١٠ هـ)
٨٧	وضعيت علمي و ديني در قرن هفتم
٩١	دانشمندان اصولی کرد در قرن هفتم
٩١	ضیاءالدین مارانی (٥١٦-٦٠٢ هـ ١٢٠٦-١١٢٣ م)
٩٢	ابو عبدالله ارمومی (٥٧٨-٦٠٥ هـ)
٩٣	عمادالدین اربیلی (٥٣٥-٦٠٨ هـ ١١٤١-١٢١٢ م)
٩٤	ابوالبشار اسحاق خلاطی (٦١٠ هـ)
٩٤	قاضی ابو الحسین عبداللطیف شهرزوری (٥٤٢-٦١٤ هـ)
٩٤	حرانی (٦٢٢ هـ)
٩٥	سیف الدین آمدی (٥٥١-٦٣١ هـ ١٢٢٣-١١٥٦ م)
٩٦	شمس الدین خوبی (٦٣٧-٥٨٣ هـ)
٩٧	کمال الدین ابوالفتح اربیلی (٣٦٩-٥٥١ هـ)
٩٧	ابن الصلاح (٥٧٧-٦٤٣ هـ ١٢٤٥-١١٨١ م)
٩٨	ابن الحاجب (٥٧٠-٦٤٦ هـ ١٢٤٨-١١٧٤ م)
١٠٠	مجدالدین (٦٥٢-٥٩٠ هـ ١٢٥٤-١١٩٣ م)
١٠١	کمال الدین نصیبی (٦٥٢-٥٨٢ هـ)
١٠١	تاج الدین ارمومی (٦٥٣ هـ)
١٠١	عز الدین بن عبدالسلام (٥٧٧-٦٦٠ هـ ١٢٦٢-١١٨١ م)
١٠٣	صدرالدین جزری (٦٦٥-٥٩٠ هـ)
١٠٣	عبدالرحیم الموصلی الكردی (٦٧١-٥٩٨ هـ ١٢٧٢-١٢٠١ م)
١٠٤	ابو حفص تقليسي (٦٧٢-٦٠٢ هـ)
١٠٥	ابوالفضل خلاطی (٦٧٥-١٢٧٦ هـ م)
١٠٥	سراج الدین ارمومی (٥٩٢-٦٨٢ هـ)

- ۱۰۶ ..... شهاب الدین حرانی (۶۸۲-۷۲۷ هـ ۱۲۲۹-۱۲۸۳ م)
- ۱۰۷ ..... فارقی (۶۸۷-۵۹۸ هـ ۱۲۰۱-۱۲۸۸ م)
- ۱۰۷ ..... اسعودی (۶۹۲-۷۲۲ هـ ۱۲۲۵-۱۲۹۳ م)
- ۱۰۸ ..... وضعیت دینی و علمی در قرن هشتم
- ۱۱۱ ..... اصولیان کرد در قرن هشتم
- ۱۱۱ ..... ارزنجانی (۷۰۰-۷۰۰ هـ ۱۳۰۰ م)
- ۱۱۱ ..... محمد خلاطی (۷۰۸-۱۳۰۸ هـ م)
- ۱۱۱ ..... شمس الدین خطیب جزیری (۶۳۷-۷۱۶ هـ ۱۲۳۹-۱۳۱۶ م)
- ۱۱۲ ..... تقی الدین حزانی (۷۲۸-۶۶۱ هـ ۱۳۲۷-۱۲۶۲ م)
- ۱۱۴ ..... ابراهیم الجعبری (۷۳۲-۶۴۰ هـ ۱۳۳۱-۱۲۴۲ م)
- ۱۱۵ ..... ابوالغداه ایوبی (۷۳۲-۶۷۲ هـ)
- ۱۱۶ ..... عثمان بن عبدالملک کردی (۷۳۸-۷۳۸ هـ)
- ۱۱۶ ..... قوام الدین کاکی (۷۴۰-۱۳۴۸ هـ م)
- ۱۱۷ ..... تاج الدین ماردینی (۷۴۴-۶۸۱ هـ ۱۳۴۳-۱۲۸۲ م)
- ۱۱۸ ..... عیسی ماردینی (۷۴۶-۱۳۴۵ هـ م)
- ۱۱۸ ..... فخر الدین چارپردی (۷۴۶-۱۳۴۵ هـ م)
- ۱۱۹ ..... علاء الدین ماردینی (۷۵۰-۶۸۲ هـ ۱۳۴۹-۱۲۸۴ م)
- ۱۱۹ ..... زین الدین موصلی (۷۵۵-۶۸۱ هـ ۱۳۵۴-۱۲۸۲ م)
- ۱۲۰ ..... عضد الدین ایجی (۷۵۶-۱۳۵۵ هـ م)
- ۱۲۱ ..... شرف الدین ارمومی (۷۵۷-۶۹۱ هـ ۱۳۵۶-۱۲۹۲ م)
- ۱۲۱ ..... علاء الدین خلاطی (۷۵۸-۷۵۸ هـ م)
- ۱۲۲ ..... شهاب الدین عیتتابی (۷۶۷-۷۰۵ هـ ۱۳۰۵-۱۳۶۶ م)
- ۱۲۲ ..... ابن عقیل آمدی (۷۶۹-۶۹۸ هـ)

فهرست/۱۳

- خلیل بن اسحاق (۷۷۶ هـ ۱۳۷۴ م) ۱۲۲
- ابن الحرانیه الماردینی (۷۸۰ هـ ۱۳۰۲-۱۳۷۸ م) ۱۲۳
- ملطی (۷۸۸ هـ) ۱۲۴
- صرخدی (۷۹۲ هـ ۱۳۹۰-۱۳۳۰ م) ۱۲۴
- وضعيت علمی و دینی در قرن نهم هجری ۱۲۵
- اصلیان کرد در قرن نهم ۱۲۶
- عبدالله سنجاری (۸۰۰ هـ ۷۲۲-۱۳۹۸ م) ۱۲۶
- سیواسی (۸۰۰ هـ) ۱۲۷
- زین الدین عراقی (۸۰۶ هـ ۷۲۵-۸۰۶) ۱۲۷
- شهاب الدین احمد گورانی (۸۱۰ هـ) ۱۲۸
- عماد الدین جزری (۸۲۵ هـ ۷۴۰-۸۲۵) ۱۲۹
- ابن العراقی الصغیر (۸۲۶ هـ ۱۴۲۲-۱۳۶۰ م) ۱۲۹
- سعد الدین آمدی (۸۳۲ هـ) ۱۳۰
- ابن الهمام (۸۶۱ هـ ۱۴۵۶-۷۹۰ م) ۱۳۰
- محمد بن عثمان ماردینی (۸۷۱ هـ ۱۴۶۷ م) ۱۳۱
- ارزنجانی (۸۷۱ هـ) ۱۳۲
- ملا گورانی (۸۹۲-۸۱۳ هـ) ۱۳۲
- وضع علمی و دینی در قرن دهم ۱۳۳
- علمای اصولی کرد در قرن دهم ۱۳۵
- شمس الدین بازلی (۹۲۵ هـ ۱۴۴۱-۱۵۱۹ م) ۱۳۵
- بردعی (۹۲۷ هـ) ۱۳۶
- حصفی (۹۲۸ هـ ۸۵۹) ۱۳۶
- مولانا شیخ ابوسعید کرد (۹۸۰ هـ ۹۲۰) ۱۳۶

۱۳۷	ابوالسعود مفتی عmadی (۹۸۲-۸۹۸ ه)
۱۳۸	محمد شیروانی (۹۸۲ ه)
۱۳۸	وضعیت علمی و دینی در قرن یازدهم
۱۴۰	اصولیان کرد در قرن یازدهم
۱۴۰	وانی (۱۰۰۰ ه ۱۵۹۲ م)
۱۴۰	ابن الملا حصکفی (۱۰۳۲ ه ۱۶۲۳ م)
۱۴۱	ابویکر عmadی کردی (۱۰۳۶ ه)
۱۴۱	ملاقاسم گورانی شهرزوری ۱۰۵۷ ه
۱۴۲	علاء الدین حصکفی (۱۰۸۸ ه ۱۶۱۶-۱۶۱۷ م)
۱۴۲	محمد بن عبدالله آمدی (۱۰۹۷ ه ۱۰۶۸ م)
۱۴۳	وضعیت علمی و دینی در قرن دوازدهم
۱۴۳	دانشمندان اصولی کرد در قرن دوازدهم
۱۴۳	ابراهیم گورانی شهرزوری (۱۱۰۱ ه ۱۰۲۵-۱۱۰۱)
۱۴۴	برزنجی شهرزوری (۱۱۰۳ ه ۱۰۴۰)
۱۴۵	علامه حیدر ماورانی (۱۱۲۹ ه ۱۰۳۶-۱۱۲۹)
۱۴۵	الیاس گورانی (۱۱۳۸ ه ۱۰۴۷-۱۱۳۸ م ۱۶۳۷-۱۷۲۶)
۱۴۶	عبد العزیز آمدی (۱۱۸۲ ه)
۱۴۷	شیخ عبدالله مدرس ریتکی (۱۱۵۹ ه ۱۰۶۰-۱۱۵۹)
۱۴۷	اسپیری (۱۱۹۴ ه ۱۱۳۳-۱۱۳۳ م ۱۷۲۱-۱۷۸۰)
۱۴۸	حسین العشاری (۱۱۹۵ ه ۱۱۵۰-۱۱۹۵ م ۱۷۳۷-۱۷۸۱)
۱۴۸	وضع دینی و علمی در قرن سیزدهم
۱۵۰	آمدی (۱۲۰۰ ه)
۱۵۰	عبد الرحمن جلی (۱۱۴۰-۱۲۱۷ ه)

- ۱۰۱ ..... علامه ابن آدم، واجم (۱۲۵۲-۱۱۶۰ ه)
- ۱۰۱ ..... شیخ معروف نودهی (۱۲۵۴-۱۱۶۶ ه)
- ۱۰۲ ..... شیخ خلیل اسردی (۱۲۵۹-۱۱۷۲ ه)
- ۱۰۲ ..... کرمانشاهانی (۱۲۶۹-۱۸۵۳ ه)
- ۱۰۳ ..... علامه قزلجی (۱۲۹۵-۱۲۲۵ ه)
- ۱۰۳ ..... ابراهیم الحیدری (۱۲۹۹-۱۲۳۵ ه ۱۸۸۱-۱۸۲۰ م)
- ۱۰۴ ..... وضعیت دینی و علمی در قرن چهاردهم
- ۱۰۶ ..... اصولیان کرد در قرن چهاردهم
- ۱۰۶ ..... سنه ئی زاده طه السنوی (۱۳۰۰-۱۲۳۱ ه ۱۸۸۲ م)
- ۱۰۶ ..... کاک احمد شیخ (۱۳۰۵-۱۲۰۸ ه)
- ۱۰۷ ..... شهرستانی (۱۳۱۵-۱۲۵۸ ه)
- ۱۰۷ ..... خوبی (۱۳۲۵-۱۲۴۷ ه ۱۸۳۱-۱۹۰۷ م)
- ۱۰۸ ..... عیسی دیار بکری (۱۳۳۲-۱۹۱۴ ه م)
- ۱۰۸ ..... عبدالرحمان قره داغی (۱۳۳۵-۱۲۵۳ ه)
- ۱۰۸ ..... محمد البرزنجی (۱۳۳۵-۱۹۱۶ ه م)
- ۱۰۹ ..... ابن القره داغی (۱۳۰۳-۱۳۵۵ ه)
- ۱۰۹ ..... جلی زاده کوبی (۱۳۶۲-۱۲۸۱ ه ۱۹۴۳-۱۲۹۸ م)
- ۱۶۰ ..... ملاعبد العظیم مجتبهدی (۱۳۶۷-۱۲۸۵ ه)
- ۱۶۰ ..... شیخ سعید نورسی (۱۳۷۹-۱۲۹۴ ه ۱۸۷۷-۱۹۶۰ م)
- ۱۶۲ ..... معتمدی کردستانی (۱۳۹۱-۱۳۰۵ ه)
- ۱۶۲ ..... وضعیت علمی و دینی در قرن پانزدهم
- ۱۶۳ ..... علمای اصولی کرد در قرن پانزدهم
- ۱۶۳ ..... بابا مردوخ روحانی (۱۳۶۷-۱۲۹۹ ه ش)

۱۶۴	دکتر محسن عبدالحمید (ت، ۱۹۲۷ م).....
۱۶۴	نظام الدین عبدالحمید (ت، ۱۹۲۶ م).....
۱۶۵	علامه عبدالکریم مدرس (۱۳۲۳ هـ).....
۱۶۶	شیخ سعید رمضان البوطی (۱۳۵۰ هـ م).....
۱۶۷	شیخ عبداللطیف البرزنجی .....
۱۶۸	مختصر زندگی دکتر مصطفی ابراهیم زلمنی .....
۱۶۹	آثار .....
۱۷۱	فصل چهارم .....
۱۷۱	دیدگاه‌های اصولیان کرد.....
۱۷۱	سیف الدین آمدی و آرای او در علم اصول.....
۱۷۳	ویرگی‌های کتاب الاحکام.....
۱۷۳	منزلت آمدی در میان اصولیان .....
۱۸۹	حدیث مرسل .....
۱۹۴	انقراض عصر اجماع کنندگان.....
۱۹۵	اجماع مرکب یا ضمنی.....
۱۹۸	قياس .....
۲۰۵	تعلیل به حکمت .....
۲۰۷	استحسان.....
۲۰۸	مصالح مرسله .....
۲۱۱	استصحاب .....
۲۱۲	عناصر استصحاب .....
۲۱۷	نسخ .....
۲۱۹	مقاصد شریعت .....

فهرست/۱۷

۲۲۲	اجتهاد و تقیید
۲۲۳	مسئله تقویض
۲۲۸	تقیید
۲۳۸	امر
۲۴۴	نهای
۲۴۶	عام و خاص
۲۴۷	خاص
۲۵۷	تخصیص عام به وسیله‌ی مفهوم
۲۷۱	تعریف اصول فقه
۲۷۲	واجب کفایی
۲۷۳	مقدمه‌ی واجب
۲۷۴	حکم وضعی
۲۷۴	صحت و بطلان
۲۷۶	عزیمت و رخصت
۲۸۲	عام و خاص
۲۹۲	مطلق
۲۹۵	تأسی به پیامبر ﷺ
۲۹۶	عارض بین قول و فعل پیامبر ﷺ
۳۰۱	مذهب صحابی
۳۰۴	مقاصد شریعت
۳۱۲	حقیقت و مجاز
۳۳۰	سد ذریعه
۳۳۳	حیله‌های شرعی

۳۳۸	اجتهاد و تقلید.....
۳۴۴	آرای اصولی ابن کج
۳۵۰	دیدگاه‌های دکتر محسن عبدالحمید.....
۳۵۱	آرای اصولی بردعی.....
۳۵۳	شروط اجتهاد.....
۳۵۹	دیدگاه گورانی درباره اجماع.....
۳۶۰	آرای اصولی صیمری.....
۳۶۰	آرای اصولی قاضی ابوبکر ابهری.....
۳۶۰	آرای اصولی ابهری.....
۳۶۲	آرای اصولی عز بن عبدالسلام.....
۳۶۳	دیدگاه عز بن عبدالسلام درباره عمل به عرف.....
۳۶۵	التراجم مقلد به پیروی از مذهب معین.....
۳۶۹	دیدگاه‌های اصولی حرانی.....
۳۷۱	نکره در سیاق نفی.....
۳۷۴	آرای اصولی بندینیجی.....
۳۷۶	عقل.....
۳۹۳	سد ذرائع.....
۳۹۵	تعادل و تراجیح.....
۳۹۶	جواز خلو زمان از مجتهد.....
۳۹۷	آرای اصولی عراقی.....
۳۹۷	دیدگاه عراقی نسبت به تقلید.....
۳۹۷	آرای اصولی فخر الدین چارپردی .....
۴۰۰	شناخت قواعدی که به وسیله آن‌ها احکام از ادله‌ی جزئی استنباط می‌شود.....

فهرست/۱۹

۴۰۸	تعريف فقه
۴۱۱	آیا اجماع می‌تواند کتاب و سنت و یا اجماع دیگری را نسخ کند؟
۴۱۲	دکتر مصطفی زلمی
۴۱۹	خبر واحد
۴۳۲	مهم‌ترین ویژگی‌های مصلحت در شریعت اسلامی
۴۳۵	نسبت بین قیاس و مصلحت مطلق
۴۳۸	شیخ سعید نورسی
۴۵۶	اجتهاد گروهی
۴۵۹	آیات
۴۶۵	احادیث
۴۶۷	اسامی اشخاص
۴۸۱	کتابنامه
۴۹۵	مجلات